

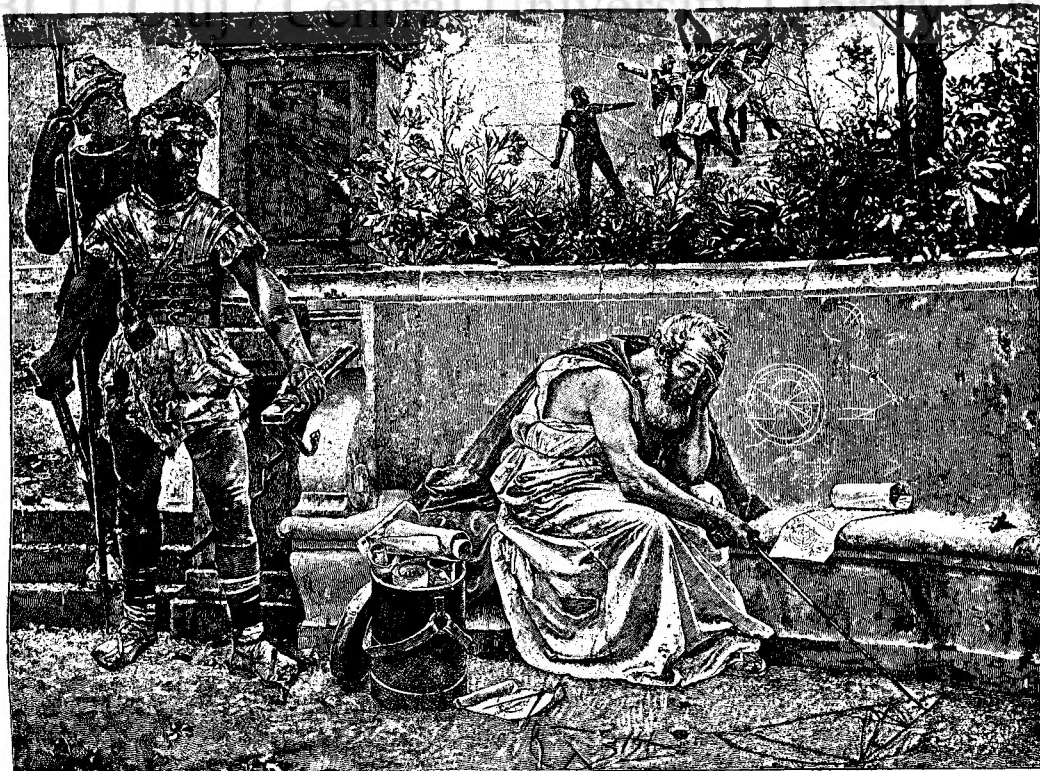

Numărul 50. Oradea-mare 12/24 decembrie 1899. Anul XXXV.

Nici prea-prea! Nici foarte-foarte!

Ele ce se petrec în evoluțiunea limbii române mi-au adus aminte de această țicitoare străbună: „Nici prea-prea, nici foarte-foarte!”

vorbă latină, ba dacă în limba lui Cicerone nu aflăm numele unui lucru ce pe timpul lui nu există, filologii ardeleni nu esitău de a fabrica o vorbă latină barbară, numai să scape limba românească de ceea-ce ei numiau „bube și cangrenă slavonă”.

Nu conturbați ciroului mei.

Acum jumătate secol, în Ardeal, s'a pornit un curent limbistic, care fu numit „neologic”. Sub cuvânt că limba românească e o limbă neolatină, scriitorii ardeleni făceau războiul neîmpăcat la orice vorbă care măcar miroșia a străină, slavă și o înlocuia cu

De sigur s'ar și da o explicațiune, dacă nu și o legitimațiune, a acestei direcțiuni limbistice din Ardeal. În lupta istoricilor noștri încă de la finea secolului trecut și începutul celui al XIX-lea contra scriitorilor unguși, cari, ca să izoleze națiunea română de orice

altă națiune din Europa, scria că noi nu suntem de origine latină, romană; în această luptă inteligența ardeleană bine simțise, că limba era un puternic argument în favoarea originilor naționale latine.

Dar intrați în această direcțiune, scriitorii ardeleni meraseră „prea-prea și foarte-foarte.”

Și când un curent ajunge așa, nu întârzie a se stărni reacțiunea contrară lui.

Reacțiunea contra exagerărilor neologiste plecă din Moldova, prin lucrările literaților adunați în giurul lui Vasile Alexandri, Costake Negruzzi și Mihail Kogălniceanu.

Nu pot pune alături cu acești bărbați pe G. Săulescu, care în istoria limbei ocupă și el un loc „prea-prea și foarte-foarte” dar care loc nu seamănă cu acel ce luăra cei trei bărbați de la „România Literară”, publicată de Alexandri în Iași la 1855. G. Săulescu era amic al neologismelor, dar era totodată partisan al vorbelor compuse din propriile vorbe românești. Cordonul cu care cucoanele își stringeau talia fu botezat de Săulescu: pîntocingă... Cravata franceză deveni „gito-leagă” iar batista, ca să nu se transformeze în turceasca „basma” o boteză Săulescu în „Nas-suflete”!..

De sigur era „prea-prea și foarte-foarte”!

Reacțiunea contra școlii neologiste cuprindea și ridicolele creațiuni ale lui G. Săulescu. A. Rusu atacă cu violență școala filologică ardeleană și Săulesciană.

Eram de vre-o douăzeci de ani când, într'un almanac al „Buciumului Român”, scrieșeu o nvelă „Șetrarul Gustuescovic” în care își băteau joc de neologismul ultrat. Alexandri ceru ca să-i fiu prezentat și me laudă mult pentru scrierea mea. Eram primul care la Iași cuteză a critica școala puternică neologistă a lui Laurian, Patriciu etc.*

De atunci direcțiunea limbistică inaugurată un an după aceea, în 1855 de Alexandri la Iași, merse înainte. Ultimele bătălii între „Cipariștii” ardeleni și conducătorii școlii limbistice ieșene, se deteră apoi la societatea academică. În această luptă se distinse Alex. Odobescu și membrii societății „Junimea” înființată la Iași de dnii Maiorescu, Iacob Negruzzi, Pogor, etc.

În discuțiunea aceasta am intrat și eu cu mult mai înainte de ce să se fi născut *Junimea*, am scris chiar pentru teatru în limba veche a cronicarilor noștri. „Vornicul Bucioc” e o lucrare care aparține perioadei de luptă contra filologilor neologiști.

Această directivă limbistică astăzi este deplin stăpână pe câmpul de război. Nimeni nu-i mai stă împotrivă în nici o parte a vieții noastre intelectuale..

Ba mai este cineva, care de câțiva ani a început a strigă și acestei direcțiuni: Prea-prea și foarte-foarte! Acel cineva e progresul, care ca să se așeze între noi nu se mai mulțumește cu limba lui Alexandri, Kogălniceanu, C. Negruzzi, care cere la lucruri și idei mari, în termeni noi. A ține limba staționară este a opri însăși evoluțiunea culturală a națiunii. De aceea de la un timp incoace s'ar fi putut cu dreptul strigă și școlii filologice atât de salutară altă-dată, a anti-neologistilor: Prea-prea și foarte-foarte!

Și noile trebuințe culturale impunând limbei un nou contingent logic, la introducerea acestuia am căzut în un nou prea-prea și foarte-foarte. Mai cu seamă legiuitorii noștri în marele codice de tot felul, au îngrămădit în limbă cu ghiotora termini fără o in-

teligență și competente alegere. Necomparabila peană a amicului Caragiale a semnalat ca nimeni mai nimerit în scrierile lui consecuențele funeste pentru limbă ai acestei noue directive, când terrenii noi introduși în limbă cad pe mâna agenților inferiori administrativi și judecătorești.

***

Amintirăm cele de mai sus, pentru că se pare că suntem în ajunul unei noue reacțiuni limbistice. Un jurnal anunță, sunt câteva zile, că dl ministru al justiției Disescu, reformează limba în codicele pentru procedura civilă. Jurnalistul care dă această informațiune, se bucură mult de această reformă care va înălțurâ ridicula terminologie juridică franțuzească.

Nu cunoașcem mai de aproape proiectul învțătului nostru amic D. Disescu și deci nu putem în cunoștință de cauză să grăim despre el. De aceea ne permitem numai să-i atragem atențiunea asupra dicțioarei noastre: „Nici prea-prea, nici foarte-foarte!”

Prea-prea a îngrămădit în legile noastre, noile nevoi ale țilei, o terminologie străină, ca reacțiune contra școlii din Iași de la 1855. Acum me tem de o contra reacțiune iarăș prea-prea.

Este neîndoios că sunt în codicele noastre judecătorești termeni imposibili. Am arătat și eu aceasta, în raportul ce, sunt câțiva ani acum, am prezentat senatului pentru înființarea unui fel de Consiliu de Stat. Între îndatoririle acestuia puneam tocmai reforma terminologiei legislative. Nu numai cuvinte, dar și formule reu traduse se găsesc în legislațiunea noastră juridică. Am protestat de multe ori bună oară contra formulei: „a pune în întârziere” prin care s'a tradus formula franceză: „mettre en de meure”, care tocmai contrar țice în limba franceză decât ceea ce rezultă din traducerea română, de oare-ce însemnează: „sommen de remplir une obligation”, adică a îndatori pe cineva nu să întâzieze, ci să îplinească o obligațiune. Dar de altă parte eu nu aș fi partisan al înlocuirii unor termeni juridici ca: minor, prin nevrăstnic, major prin vrăstnic, tutore prin epitrop... adică în ce dăunează limbei un termen ca: „circumstanțe atenuante?” Amêndoue vorbele sunt trecute în limbă. Tot asemenea cu vorba succesiune, care prezintă o nuanță de deosebire de vorba moștenire.

Nici prea-prea, nici foarte-foarte! Să nu ajungem ca ungruii cari traduc în ungreșce formulele de chimie.

Cu cât se va formă o limbă universală științifică, cu atât mai bine.

Încă de la primele noastre gramatici am avut tendința traducerei în limba veche a termenilor noi: gramatica era meșteșugul cuvântului; silaba se țise: slovnire; vocalele erau glasnice; consoanele neglasnice, articolul „incheere”, și așa mai departe. Nu cumva vom reveni prin contra reacțiunea limbistică de ađi la terminologia lui Enăchiță Văcărescu ori a lui Golescu?

Aș mai face o întrebare iubitului meu coleg și amic D. Disescu: nu va fi o confuziune și mai mare în legislațiunea juridică, dacă dsa schimbă terminologia în codicele de procedură, pe când rămâne neschimbată în celelalte codice?

Prea-prea și foarte-foarte!

Reacțiunea limbistică la care și eu am participat încă din tinerețe, merge pe toată țiaua prea departe și în literatură. Foarte reu impresionată imi este urechia când în versurile frumoase ale amicului Haralamb Lecca, Hero, poetica și frumoasa Hero dă lui Leandru: „fă-

* Fui dat afară din funcțiunea de pedagog la liceu din cauza acestei critice.

găduială!* Dar e ceva mai ridicul decât a auđi la Teatru Nađional: „Marquiză, ve înfăđișez pe contele!...“ De ce adică nu: „Ve presint!* Este o adevărată manie de a fugi astăđi de vorbe cu totul intrate în limba poporului, ca: promisiune, presintare, serviciu, amiciție, nobleță, etc., și a năpusti iarăș limba cu făgăduială, slujbă, slujnică, prietenie, evghenie, protipendadă... Să ne oprim în contra-reacțiunea aceasta limbistică.

Lexicul nostru îmbogăđit în cei din urmă 50 de ani să nu-l sărăcim și să ne mărginim a nu introduce în limbă cuvinte noue inutile, cari-ș au deja similitudele lor în bună formațiune, armonioase; dar iarăș să nu împedim introducerea terminologiei științifice care ne vine pe nouele căi culturale.

V. A. URECHIA.

O noapte în pădure.

*Peste codri varsă luna
Clarul fețel visătoare,
Luminând ca 'n totdauna
Tațna apel din izvoare.*

*Unda se opreșce 'n maluri
Și se umflă, se ridică,
Creșce, geme, bate 'n valuri
Și de-o dată se despice.*

*Se desface apa 'n doue,
Iese-o Zină din holbonac,
Cărei ramurile plouă
Sărutări de promoroacă.*

*Rid stejari, fioroși,
Scot din flori miresme tei,
Ies din veacurt Făt-frumozii
Și din cremene ies Zmeii.*

*Mura trenură pe viță,
Ard din aripi licuricii,
Vin smeriți către Domniță
Uriași și piticii:*

*Sisăila și Ganganul
Vin călări pe riși de munte,
Caragași căpitanul
Pe-un haram cu corn în frunte:*

*Badea Vulp din Straoane
Vine în olac cu coadă,
Bate patru lighioane
De gândesei că le desnoadă:*

*Ursu, vameș de prisecă,
Ține hățele lui slabe:
Scoate sabia din teacă
Și salută 'n doue labe.*

*Vin cu toți, mic și mare,
Și, purtând la coțfuri mâna,*

*Stă la front în nemișcare,
Așteptând să treacă Zina.*

*Zina trece plutitoare
În lumină albăstrie,
Legănându-și pe izvoare
Scurta ei călătorie.*

*

*Și cum trece și se duce
Ca o stea pe valea vremii,
Ies voinicii la răscruce
Din versetele poemii:*

*Făt-frumos Cercel-Pălinea
Sare jos dintr'o poveste,
Bate malul din opincă
Și se 'nchină la neveste.*

*Măriuța, bibilica,
Se spăseșce de rușine:
I-a 'nlemnit gurița frica
Și-a uitat să se inchine;*

*Gânditoarea dadă Uța
Stă c'o labă sub bărbie,
Serisă 'n chip de pisicuță
Gata de călugărie;*

*Magdalena, găinușa,
Numa 'n horbotă de pene,
Iși mlădie 'n valuri gușa
Tremurând ușor din gene.*

*Doamna Clara lui Kir Vulp
Din olacu-i vrea să sară...
Ce picior! și ce măl pulpe!
Ah, zglobie doamnă Clară!*

*

*Dar de-odată printre ranguri
Șopăitul încetează;
Toți ascultă: patru granguri
Imnul Zinei modulează.*

*După densesit tot poporul
Iși innaltă către Zină
Rugăctunea sa și dorul
Cum îi vine la 'ndemână:*

*Ciripese în somn copacii
Visul lor de dimineată:
Instrunează pitpalacii
Cobzele de prin feneată;*

*Lângă vrabia cochetă
Stă mierlotul în picioare
Îndrugându-i din flașnetă
Dorul lui de zburătoare.*

*Pelicanii în jabouri,
Barza 'n „doamnă preoteasă“
Rândunelele din noui,
Pitulicele din leasă;*

*Lume veche, lume nouă,
Totu-î vîers, parfum și floare;
Dintr'o picură de rouă
Soarbe o privighetoare.*

*Pune 'n scorburi vîntul, strună,
Doîna 'n ea să se alinte;
Cîntă tot, vîzduhul sună
Hramul învierii sfînte.*

*Lună, tu, ce ieși din vremuri
Și plutești peste abisuri,
Cum de luminezi și tremuri
Fața gândului de visuri?*

*Raza ta, lucind ușoară,
Pune 'n mintea-mi fermecată
Amintiri de-odinioară,
Par' că-am mai trăit odată.*

*Unde, când, sub ce domnie?
Pe ce văi de Himalaia?
Cine-o crede? cine-o știe
Decât fața ta, bălăia?*

Tivoli, 1898 august.

DUILIU ZAMFIRESCU.

Peregrinarea spiritelor.

(Urmare și fine.)

Am prins deci curaj și l-am dis: „Dar veți că eu nu sînt de vină — eu nu am știut că este oprit, — de ce nu mi-ai dat de știre când m'am apropiat — să me întorc din cale!”

Dînsul începî să rîdă — apoi îmi dîse cu bu-nătate: „Uite omule — de ce nu puteți voi rămâne ca strămoșii voștri la ale voastre — de ce umblați să aflați puterile — taînele cari cărmuiesc universul — și cari să le știți voi — nu este dat. Nu ve convine odihna voastră? Nu pricepeți că din ce știți mai multe — dintr'atît sînteți mai nefericiți? Nu a fost o fericire pentru voi că Epimeteu are închis în lada Pandorei cumplita boală să o numim, Preșciința? Și de ce s'au ferit strămoșii voștri — voi doriți acum? Privește deci — eu te irt — ba îți permit să iați cu tine acest fir de iarbă — să te reintorci între ai tei — și tu vei pute apoi să veți spiritele și să le recunoști. Peste o zi să te rentorci apoi!”

Și totul a dispărut par că nu ar fi fost nimic.

Eu am plecat cătră oraș pe drumul de țară. Eră pe înserate. Pe drum întîlnii un căruț cu un cal slab și amărit — în car eră un țigan, iar îndărătul căruței alergă un cățel cu limba scoasă de oboseală. Calul eră tare obosit — spumele îi curgeau — iar omul într'una îl biciuia cumplit. Ah, ce priveșce grozavă. Spiritul eră unul din acele — care în diferite timpuri fusese cu alt trup călău la curțile tiranilor. Mai pe urmă a fost călău în Paris — (Monsignor de Paris) după încetarea funcționării trupului său, spiritul său s'a așezat într'un lup — iar după ce a fost pușcat la o vînaătoare de curte — spiritul a intrat de nou în corp de forma omului — iar acum eră călău de căni în oraș.

În viața presentă a lui, l-a persecutat fratele într'una pentru puțină avere — iar în urmă l-a bătut de l-a lăsat mort. Spiritul fratelui său s'a oprit în corpul unei cămile — care înse a perit din cauza unei poveri prea mari — apoi după aceea s'a așezat într'un cal — care nu peste mult a ajuns proprietatea fratelui său a călăului.

Și veți-l? — ați ca și atunci, — și inconștient îl chinușce.

Cățelul este o victimă de a lui — de când eră călău de Paris — acum — din recunoștință îi este fidel — de și nu-l dă măi nimic de mîncare.

Nu pot descrie ce greață m'a cuprins la vederea acestei chipuirii. Într'un moment voiam să arunc firul de iarbă, — dar me stăpânii — căci șcieam că nu-i proprietatea mea.

Trecînd căruțașul pe lângă mine, își luă palaria respectuos — și privind spre cer — ceru darul Dui — pentru mine. (Se înțelege ca să-l aud și eu.) Să fug deci și eu — plății deci și plecați. Pe drum în fiere persoană aflai ceva interesant, căte o coincidență suprinzătoare. O luați pe o cale laterală ce trecea pe lângă cimiter și ducea mai curînd în centrul orașului. S'a fost innoptat binișor. Trecînd pe lângă rețelele de fer ale cimitirului, me uitați așa involuntar spre interior și observați o persoană ce se ascundea de după cruci. Se oprî apoi lângă un mormînt pompos — luă un hârleț și o sapă și începî să sape vîrtoș. Sudorile îi curgeau pe față, dar el tot săpă. El nu m'a observat, când eu m'am apropiat de rețele — și l-am privit cu atențiune.

Eră un hoț de morminte — care acum s'apă să fure juvaerele cu cari fusese el înmormîntat cu vreo 30 de ani înainte — ca fost mare dignitar. Da — el se fură pe sine — conturbă liniștea fostului său trup.

Se vede că avea praxă în lucru — căci nu peste mult timp opera lui eră gata — luă juvaerele — precînd cănele care eră cu el — se duse la oasele mortului — și rodea la ele. Uite — cănele acesta — a fost tocmai copilul dignitarului. — Am plecat scîrbît — și l-am lăsat să-și astupe în pace oasele proprii.

Drumul ducea prin o alee deasă — luna a răsărit pe cer — și își furișă razele printre frunze — cari luminînd căte un petecel de pămînt — alea părea că-i preșerată cu lopățele de aur.

Pe o bancă ascunsă o tineră păreche — mirele și logodnica lui ședeau „mână 'n mână, gură 'n gură”. Ei nu m'au observat că eu îi privesc de după un arbore. Atît de fericiți erau. Eu înse abia-mi putui stăpâni mirarea și groaza — când le observați fața, și eram mai să dic tiranului: „Ești fericit?” Și ce s'ar alege din fericirea ta când ai ști — cum știu eu — că fitoarea ta consoartă îi-a fost pe timpul lui Filip de Macedonia — mamă — iar pe vremea lui Henric al V-lea, soră?

M'am stăpânit înse — și am plecat.

Ajungînd în una din stradele principale — cari erau țicsite de lume — și erau orbitor minunate — vădui o „Anettă” — cochetă — încungîratură de oficeri — care la toți (câți aveau sabie și pînteni) le suridea grațios. Aceasta a fost Julia lui Schakespeare, iar Romeo o privia din depărtare — și s'ar fi simțit în cer, dacă ar fi primit un singur suris de la ea. Julia înse nicî nu-l observă, o singură privire îi aruncă ca rîșplată înfocatelor lui priviri — și acea par că-i dicea: Fă-te și tu ofițer — pune-ți și tu pînteni”. Am

UN MODEL DE FRUMUȘETE.

vădută apoi mi se părea atât curioasă — cât și desgustătoare. „Cine-ar sta să le asculte?“

M'am dus la teatru. Se da o piesă tristă — o tragedie — în care avea rolul de frunte renumitul actor tragic Z. Când a pășit pe scenă, găciți cine eră? — — Molière.

În pauză o scenă interesantă se petrecu.

Doi băețandrii — de altcum „poetii“ amândoi alăcară pe un redactor că nu le publică poeziile în ziarul lui. Redactorul le răspundea verde că sânt „miserabile“ poeziile — să facă mai bune. Cine erau tinerii — ?? Fostul Goethe și Schiller.

Redactorul a fost unul din cei mai înverșunați inimi ai presei — înainte de asta cu 50 de ani — ba ca ministru a și practicat cenzura.

Într'o loge splendidă ședea Don Seran bogatul cavalier — iar la ușa logei ședea doi lachei supuși ai lui. Don Seran a fost odinioară Xerxes al Persiei, iar lacheii — Miltiades și Leonidas — cari aș fost apoi mai târziu consuli în Roma.

Am mai vădută aici un nobil bogat și îmbuhat — eră Lazar cel sărac din Biblie. Eră apoi Rotschild — în care recunoscui pe vechiul Darwin.

Eră acolo Horia — revoluționarul român, mai târziu Vasvâri revoluționarul maghiar, iar acum Lueger marele antisemit.

După sfârșitul piesei am intrat în buffet — acolo erau dame de plăcere — între cari Lucreția cea odinioară atât de virtuoaasă. La poartă cerșia un cerșetor sdrențuros, acesta a fost cândva Ludovic al IV-lea. Fiindu-mi milă de el, i-am dat un Ludovic.

Altă zi am eșit din noii și pe strada principală am întâlnit o căleasă splendidă. În căleasă ședea un episcop ~~bogat la extrem~~ ~~Privindu-l bine~~ — am recunoscut în el pe Voltaire. În piață vorbea cătră popor de umanitate și blândețe fostul Napoleo I-ă, iar despre morală fostul Boccacio. Un comediant de stradă amusă poporul cu mi se caraghioslicuri și glume, privindu-l bine am recunoscut în el pe Leopardi.

Am vizitat o mănăstire — unde între Maicele sfinte am vădută pe Cleopatra — și pe Marquisa de Pompadour.

Iphialetes — eră acum mare bărbat de stat. Toți îl admiră — căci el se numia Bismark. Am fost la un mare institut de bani — renumit și cu mare vază — care se bucură de încrederea perfectă a publicului. În persoana directorului am aflat un fost cap Panamist — iar cassarul eră soțul se — iarăș fost eroi Panamist.

În o altă piață tinea vorbirii poporului despre „Libertate — egalitate și frățietate“ — fostul Alexandru al II-lea țarul Rusiei. Mai apoi foștii Danton și Robespierre vorbeau contra pedepsei cu moarte a criminalilor.

Mintea mea începea deja a se revoltă contra acestor miserii — de acea părăsiți acest loc. Pe drum întâlni un conduct funebral — deci me asociați și eu și am mers la cimitir.

Precând preotul (odinioară Nero — apoi principele de Alba) ținea vorbirea, publicul, ca să l audă, se îndesă peste mormintele din giur — alții se suiau pe cruce — alții pe dâlma de pământ. Eu observați pe câte unii.

Uite tinerul acela se sprijinește de crucea lui proprie — crucea care inseamnă locul unde odihnește trupul său în care a locuit spiritul se înainte de asta cu 30—35 de ani. Veți-l — el „cetește inscripția — ce-

tește numele, naivul — și nu își recunoaște numele lui de odinioară — nu — nici nu-l interesează“. — Doar să-i spun? — O! nu — m'ar crede nebun. Din coace doi tineri glumesc și rid (căci vin numai din paradă la înmormântare) și nici nu visează că unul din ei șede și glumește deasupra mormântului se propriu. — „Să le spun oare? Oh! nu — ei m'ar dice nebun“. Materia ce prin acest cadavru o reda pământului mamă, a mai fost în această groapă odată. Anume după o bătălie crâncenă — Aetius aici și-a îngropat morții — între cari și pe mortul de acum. Și ultimul „amin“ a răsuna apoi, — și plânsul clopotelor a încetat — liniștit e totul — n'a fost nimic. „Supune-te cadavrele legilor naturii — cine șcie — oarecândva iară veți umblă pe aceste plăuri — iară te vor înmormântă în această groapă“.

Și am plecat.

Mintea mi eră atât de obosită — încât a doua oară mi veni în gând să arunc acest blăstemat fir de iarbă, inse m'am stăpânit.

Pe drum am vădută un cerșitor — care nu eră sdrențos din causă că nu avea pe el ce să fie sdrențos — eră mai gol. În el am recunoscut pe moșul Adam — cu toate că nu eră tocmai în costumul lui Adam. Se vede că s'a prins și de el civilizația. Aveam un măr la mine — i l-am dat dară lui — și el — fără ca să-l îndemne Eva — a papat febril mărul — care ce-i drept nu eră oprit — iar nici eu nu eram doar diavolul. Pe drum am întâlnit încă un om amărit — slab, ofticos al căru spirit tot din miel în iepure și din iepure în miel a umblat câteva mi de ani.

Cum? — acesta a fost Hercules — ? Acesta? Nu cred! — nu se poate!“

~~Abia disei inse aceste cuvinte — total dispăru.~~
Înainte mea apără pe un moment chipul amenințator al păzitorului „din câmpul secretelor sfinte“ — apoi dispără și el — — — totul — totul — și eu me treziți în patul me — din modesta mea chilie.

Sudorile me năpădiseră — iar peptul me involuntar suspină: „Oh! ce vis grozav“. Și nu mi pără de loc reu că m'am trezit. Vădusem atât de multe — atât de îngrozitoare lucruri — încât nu mai doriaș așa un vis.

***

Dar trezindu-me — nu puti veni iute în ori, ci ca prin vis bolborosiam încă, — vorbe fără legătură...

„Și spiritul e neperitor — iar trupul asemenea. Trupul e numai casa spiritului. — Spiritul e puterea, — spiritul este... un...“

„Visează tinere, — visează mai departe!“... imi dise amicul „O“, care chiar în aceste momente intră la mine, — și auți ultimele cuvinte.

I-am povestit totul — și ne-am pus la scris — căci „O“ dicea că e un vis prea prețios.

V. E. M.

*****

Istoria e o justiție; ea are dreptul să citeze la bara sa pe toți martorii cauzelor pe cari le ascultă.

*

Nu e permis să te folosești de fraude chiar pentru un scop bun.

*

Adevărata existență e aceea care se continuă pentru noi prin gândul acelora pe cari îi iubim.

*

Legile nefolositoare slăbesc legile netrebuincioase.

Bibliografie.

Stefan Orășanu : *Bibliografia chestiunei Orientului.*

(Extras din Revista „Economia Națională“) București 1899, p. 81. —

Cetitorilor Revistelor mari românești le este cunoscut numele dlui Orășanu, ale cărui studii de critică științifică de câțiva ani încoace fac cinste publicațiilor: *Convorbiri Literare*, *Tinerimea Română*, etc.

Nu preget de a spune câteva cuvinte, despre această cea mai nouă lucrare a d-sale, deoarece ea tratează un subiect ce pasionează deosebit, și în special lumea politică, iar pe de altă parte, deoarece ca lucrare științifică, merită o deosebită atențiune.

*

Studiile menite să cucerească adevărul, trebuie să fie basate pe un material corespunzător, în oricare cercetări științifice. Astfel și un studiu asupra „chestiunei Orientului“ nu se va pute întreprinde fără cunoașterea și consultarea ce s'a scris de seamă în această privință.

Adunarea materialului înse absorbindu-i prea multă muncă pregătitoare istoricului său omului politic, este menirea bibliografului să îndeplinească munca pregătitoare, — ca apoi cel ce va face studii speciale să-și poată alege ceea ce îi trebuie, cum s'ar dice, din „grămadă“.

Un studiu bibliografic al chestiunei Orientului a publicat dl G. Bengescu* cărui se datorează mai multe publicațiuni de valoare.

Studiul dlui Orășanu este o recenziune, sau cum s'ar dice — în un termen obișnuit — o critică asupra lucrării dlui Bengescu.

După obiceiurile jurnalistice său, mai propriu vorbind, la o privire superficială, ar păre poate de ne-
trebuință prezenta dare de seamă, ca o prea întinsă insistență asupra unei și aceleiași chestiuni.

Dar nu pentru bibliografi sunt scrise aceste rânduri, ci pentru publicul care urmărește mișcarea științifică literară românească, cărui nu putem să nu i atragem atențiunea asupra unor progrese realizate de acea mișcare.

De aceea nu voi insistă asupra criticei propriu duse ce face dl Orășanu studiului dlui Bengescu, ci asupra părții constructive a criticei sale, asupra părții originale din lucrarea sa.

*

Făcând o analiză de un savant pedantism „Notiței“ dlui Bengescu, dl Orășanu corectează și completează prin lucrarea sa o mare parte din lipsurile și insuficiențele bibliografice ale „Notiței“, astfel că studiul d-sale reunit cu al dlui Bengescu formează o destul de completă bibliografie a chestiunii Orientului.

Acest merit înse semnălându-l numai, trec la con-
cluziile generale din studiul dlui Orășanu.

„Din examinarea evenimentelor ce au întocmit diferitele faze ale chestiunei Orientului“ autorul negăsind justificat cadrul în care se mișcă lucrarea dlui Bengescu (anii 1821—1897), printr'o interesantă analiză a evenimentelor istorice ajunge la concluzia: „... Un studiu istoric asupra chestiunei Orientului, care să prezinte un câmp de cercetări complet și lo-

gic, poate plecă: de la originea ei, pacea de la Kuciuck-Kaimargi (1774), (Răsboi ruso-turc) de la tratatul din Paris (1856), (Răsboiul Crimeic), sau de la cel din Berlin (1878), (Răsboiul oriental), cele trei date, de când această chestiune ia un nou aspect, intră în o nouă fază, deosebită de cea anterioară sau de cea care urmează. Tot aceste trei date ar trebui să serve ca puncte de plecare și pentru lucrările bibliografice, menite a adună și coordonă materialul pe care se vor întemeia acele studii“.

Ca limite geografice ale chestiei Orientului, dl Orășanu susține că: Un studiu istoric orî bibliografic „va trebui să îmbrățișeze toate fazele petrecute în provinciile imperiului Otoman, independent dacă acele fac parte din Europa, Asia, sau Africa“, pe când studiul dlui Bengescu se mărginește la Orientul european, între anii 1821—1897.

Căci chestiunea Orientului s'a născut și există prin evenimentele: „a, provenite din relațiunile imperiului turcesc, ca stăpânitor al porțiilor Orientului, cu celelalte state europene; b, provenite din raporturile dintre Poartă, putere mohamedană, și raiielele creștine supuse“.

*

Un puternic spirit de discernământ, o ireproșabilă argumentațiune în sprijinul clasărilor ce face, formează convingerea cititorului favorabilă conluziunilor autorului.

***

Cronicarii Moldoveni din Seclul al XVII-lea* este un alt studiu critic apărut din peana dlui St. Orășanu.

O lucrare a dlui St. Orășanu, prezentată de Iași, de la licență, și în urmă „completeată“ și publicată de dl Gidei sub titlul: *Studiu asupra cronicarilor moldoveni din secolul XVII, din punct de vedere al limbii, metodei și cugetării*, este obiectul dării de seamă critice a dlui Orășanu.

Nu valoarea lucrării dlui Gidei pare a fi atras pe autor să scrie un studiu de 131 pagini, ci importanța chestiunei tratată de dl Gidei; cărui îi recunoaște meritul unei stăruitoare munci, care ne îndreptățește la „temeinice speranțe pentru lucrări viitoare“.

De la început autorul ne spune că: „Cercetările critice asupra cronicarilor prezintă interes, atât din punctul de vedere al istoriei literare cât și al istoriei politice. La noi, unde cronicile formează principalul element pentru cunoașterea trecutului, aceste cercetări au o importanță deosebită și, prin urmare, un studiu ce-și propune să lămurească chestiunile încă obscure privitoare la vechea noastră istoriografie, va fi întotdeauna binevenit“.

Negăsind înse în studiul ce examinează lămurirea chestiunilor „încă obscure“, după cum se așteptă, autorul adeseori lapedă spada criticului, și mănuește scapelul pentru a tranșă cu o mână de maestru unele chestii obscure.

Cu deosebire insistă asupra cronicarului Ureche, întieul cronicar moldovean, și a cronicii sale, servindu-se nu odată de controlul documentelor contemporane ca evenimentele în privința cărora este a se fixă vre-un adevăr istoric.

Nu voi insistă înse în detalii, căci ele pot fi găsite de specialiști în cartea dlui Orășanu.

oblique sur la question
Bruxelles et Paris 1897

* București 1899.

SALON.

Scriitori și cetitori.

A trecut un an, de când a apărut un bun roman și de atunci nici un semn, nici un glas de aprobare sau de protestare n'am putut surprinde în coloana vre-unei gazete sau reviste beletristice din România.

Să apară un roman — în paginile căruiă ne defilează întreaga societate bucureșceană de actualitate, — a o vedea descrisă în culori atât de vii, a fi puși în măsură să pătrundem ascunzătorile sufletelor contemporanilor noștri, cari alcătuiesc stratul de sus — elita, — ce organizează serbări strălucite în scop de binefacere... unde amorurile de contrabandă își găsesc teren prielnic de dezvoltare — îmbrăcată, cu alte cuvinte în vestimentul generosității, al civilizației de spoilă prea înaintate, sub care se ascunde un gând urcios, o cultură falsă, o educație greșită, caractere searbăde, suflete îmbetrânite în rele, — a vedea aceste toate, redată într'o scriere voluminoasă, cu pătrunderea autorului ajuns la înălțimea carierei sale, și a tăce, — însemnează una din două: ori că toți suntem frivoli și n'avem curaj să mai sgândărim rana sufletului nostru cangrenat de rele, pe care autorul avu curajul să o arate, sau că dăm să se înțeleagă, că am fi așa de înapoiați, încât nu vrem să șcim de ceea ce scrie.

În epoca de renaștere a Germaniei, a acelei Germanii victorioase, în brațele căreia se resfăța în primul ordin Gothe și Schiller, când apărură un „Werther“, un „Wilhelm Meister“, ori „Hoții“, unde se perendau moravurile, virtuțile, calitățile și slăbiciunile poporului german, se făcea un curent atât de mare împregiurul lor, încât părea că întreaga Germanie e sguduită de friguri violente sub înruierea geniului creator al fiilor ei.

N'apucau aceștia și alții ca Herder, Lessing, Kotzebue, etc., să scârție din condee și întreg poporul german eră cu urechia ațintită la ceea-ce cântau preoții artei, perpetuându-se o conveșuire intelectuală între artiști și popor, contribuind și unii și alții la înălțarea patriei.

Luăm aceste sublimе exemple, date de vigurosul popor german, pentru a arată că de și noi suntem un popor tiner și viguros în destul, inse nu șcim cum și ce fel să ne modelăm viața aproape în toate pe calpodul francez.

De ce și la noi n'ar fi aceeaș conveșuire intelectuală între artiști și publicul cetitor cel puțin cum a fost și este la Germanii?

Avem și noi scriitori, în timpii de față, cu cari, dacă cei prezenți nu șcim sau nu voim să ne mândrim, urmărindu-i cu atenție în manifestările lor intelectuale, urmașii se vor mândri de sigur. — Și cu toate acestea, dacă avem fericirea să dea scriitorii noștri la lumină câte vre-o operă de seamă, demnă de laudă, afară doar de vr'o menționare în trecut ce se face la gazetă, în colo publicul cetitor, căci noi vorbim ed massa întreagă, habar n'are de însemnătatea operei

apărute, se mulțumește cu atât că a vădută-o anunțată la gazetă și șcie prin urmare că a apărut cutare carte, fără a-ș lua osteneală să citească și să judece. Pe cea mai mare parte din public nu-l leagă nici un interes moral de autorul X și apoi cetitorul citește literatură streină, de obicei franceză, de ar ceti incalte literatură germană, dar veți „hic opus est“ aceasta din urmă e mai spinoasă, și noi căutăm ce e mai ușor.

Literatura noastră e atât de mult oropsită, încât te-ai miră fiind un spirit observator, dacă în biblioteca cutărui intelectual veți avé norocul să dai și peste unul din ai noștri.

Dar cum voiți me rog să ia avânt literatura noastră, dacă nu există nici o legătură între producător și consumator?

Pe lângă aceasta, un alt neajuns mai e și acela că, cei puținii cetitori ce-i avem, voesc la rândul lor să fie producători.

Nu-i nimeni dispus să admire, instruindu-se de la acei ce duc sarcina de educatori, ci fiecare voește să fie admirat cu tot ce consumă coșurile redacțiilor.

Nu șicem că printre stâlpii coșurilor, titlu admirabil inventat de confratele Alan, nu vor fi viitoare talente, dar aceștia în nerăbdarea lor se aseamănă acelor copii ștregari, cari culeg merele creșești în primele zile ale lui aprilie...

De aci sentimentul predominant în massa puținilor noștri cetitori de a privi pe cel uns de deș și proclamat talent ca pe un emul, un rival, așa șă șicem, căruia, de le-ar fi posibil să-i scoată ochii, ar face-o, dar neputend face așa ceva, îl grațiază cu indiferență și la ocașii cu dispreț și apoi a cui o puzaba?

A neamului firesce, că ne strecurăm prin potecile înguste pedanți și foarte puțin luminați.

Cu alte cuvinte, ne lipsește sinceritatea, lipsind în noi altruismul și neexistând decât o masă uniformă de egoism.

Șteargă-se din mintea noastră ideea deșartă a gloriei închipuie, înrădăcineze-se cât mai mult sentimentul dragostei pentru neam și numai atunci credem vom scăpă de crisa literară prin care trecem noi...

... „Noi epigonii, simțiri reci, harfe sdrobite,
„Mici de zile, mari de patimi, inime bētrāne-urite.

Constanța.

PETRU VULCAN.

Lanțul de scrisori.

Blaș la 10 Iul. n. 1899.

Nu va fi trecut poate mai mult decât o lună, de când am spus câteva cuvinte în coloanele acestel prețioase reviste despre „lanțul de scrisori“.

Țin să-mi rădic de astă dată iarăș glasul spre a spune cum stăm?

Rēspunsul se impune, stām bine! Basat pe cel mai delicat sentiment al damelor romāne, pe bunătate, lanțul creșce mereu, se întinde tot mai departe, adaugend noue ochiuri de prin cele mai depărtate ținuturi unde mai sūnt Romāni.

Suma colectată până acum în chipul acesta, care place așa de mult damelor, (am numeroase doveđi) se ridică la frumoasa cifră, de 100 fl. adecă o sută fl. v. a. Pornit din Blaș, s'ar lăjit peste întreg Ardealul.

Valea Hațegului, Sibiiul, țara Făgărașului, țara Bârsei, Reghinul până în sus la Toplița, Bărgauele, Gherla, Dejul, Maramureșul, și apoi în jos Bihorul, Banatul până la Verșeț și înapoi pe la Deva toate orașele până adese la celea mai ascunse sătulețe, toate au intrat cu dragoste în acest lanț ale cărui inele sunt legate între ele cu prietănia, sunt strinse cu bunătate și au menirea: *cultura copilelor române*.

Iar nunuma! Ardealul, ci și celelalte ținuturi românești s'au alăturat la această lucrare umanitară. O verigă din acest lanț a ajuns la București, aci a avut fericita idee a intra la direcția căilor ferate, de unde călătoria mai departe i s'a făcut foarte comoadă. A ajuns la Iași, Craiova și Galați, a trecut Dunărea și nu s'a oprit decât în capitala Bulgariei în Sofia; întors de acolo înapoi, a suț în sus pe Dunăre până la Pesta și de acolo a făcut o săritură în Bucovina.

Pe la Făgăraș a început a adauge câteva verigi străine, dar le-a părăsit în curând; acelaș lucru a început acum a-l face la Sibiiu.

Sunt vesel de frumosul rezultat realizat până acum, și cu bucurie pomenesc în fuga condeului câteva nume de dame cari au arătat multă dragoste față cu această întreprindere, trimițându-mi 10—20 și mai multe mărci. De altcum aproape în fiecare scrisoare ce primesc sunt mai multe mărci, decât una.

Iată câteva nume: Aurelia dr. Hossu și surorile Pelco (Deva), Veturia Sanciali (Brașov), Viora Ignat, Gabriela Farkas (Beins), Clem. Câmpean (Ibașfalău), Maria Șimon (Năsăud), Aurelia Poruț, Alma Damian, Maria Pop, Elena Măpianu (Zerinești), Victoria dr. Erdélyi, Vet. Corvin (Orăștie), Eugenia Ciura, Elvira dr. Pop (Abrud), Silvia Carabaș (Caransebeș), Miți Nedelcu, Lucia dr. Cosma (Timișoara), Aurelia dr. Pop (Orade), Felicia Beleş (Arad), Veturia Bontescu (Hațeg), Rafla Hațegan (Sibiel), Veturia Pap, Euf. Caiian (Roșia), Elena Stan, Rosica Căpușan, Miți Micu, Sandica Ardelean (Blaș), Elena Adamovică (Miskolcz), Ana Totoian (Micești), Ema Pop, Corn. Neamțu, Vilhelmina Pop (Băița), Mărioara Dogee (Lipova), Eugenia Bariț, Amalia Istade și alte multe.

Mai ales țin să amintesc pe dna Letiția Oncu (Arad), Florica Roman (Luncoiū), Sabina dr. Preda (Câmpeni), Florentina Dan (Săcăremb), cari au trimis câte 40 mărci ori 2 fl. — și special înșir aci cu recunoștință numele dnei Sofia dr. Chirtop (Câmpeni) care a trimis 100 mărci.

Intimpinat cu a meaș bunăvoință și pe viitor, și mai ales ajutat prin imp. gțurarea, că tinerii din Cluș, Pesta, Orade, Năsăud, Gherla și de airea au intrat în lanț, sper că rezultatul final să adaugă încă câțiva (0) la suma de 100 fl. deșusă la „Patria” din Blaș.

Cine nu voiește să continue lanțul, subscriind scrisoarea să mi-o restituie, pentru ținerea evidenței.

Dumneșeu să ajute și mai departe; numărul cel mai mare până acum e 20.

A. C. DOMȘA.

Ilustrațiile noastre.

Nu conturbați cerculii mei! Ilustrația de pe pagina primă a revistei noastre înfățișează un moment bine cunoscut în istoria universală. E moartea lui Arhimede, renumitul fisician și matematic al evului antic. Scena s'a petrecut la Siracusa în anul 212 înainte de Christos. Romanii atacând Siracusa, în sfârșit

o cuceriră; un soldat al oastei învingătoare a intrat și în laboratorul lui, găsindu-l desemnând în nășip. Densul, fără să se intereseze de cele ce se petrecură în gțurul lui, a ăis soldatului: „Să nu-mi conturbați cerculii mei!” Inse soldatul desconsiderând cererea învățatului, l-a ucis. De la densul a ramas și ăicerea: „Dați-mi un punct fix în univers și ve ridic pământul.”

Un model de frumusețe! Nimica nu este mai frumos în lume decât femeia. Frumusețea ei intrunește toate condițiunile artei. De aceea se și numește ea: cap de operă a creațiunii. Pictorii din toate timpurile s'au întrecut a reproduce pe pânzele lor frumusețea femeiască. Un astfel de model este și ilustrația noastră.

LOTERIA CASEI NAȚIONALE.

PROSPECT.

„Asociațiunea pentru literatura română și cultura poporului român” — pe basa concesiunii acordate de on. minister reg. ung. de finanțe cu ordinațiunea nr. 49.522 din 27 iulie 1899, — aranjază o

LOTERIE DE EFECTE,

al cărei profit se va folosi pentru ridicarea unei Case Naționale în Sibiiu, în care se va instală un **Museu** istoric și etnografic român și **Biblioteca Asociațiunii**, etc.

Prețul unui bilet de loterie 1 coroană.

C a :

1 câștig principal în v			
1	3 000 =	3 000	
2 câștiguri	1 000 =	2 000	
5	500 =	2 500	
10	200 =	2 000	
10	100 =	1 000	
20	75 =	1 500	
20	50 =	1 000	
50	20 =	1 000	
100	10 =	1 000	
219 câștiguri			C. 25.000

Tragerea la sorți se va face în Sibiiu maiu 1900 st. n. în prezența unui notar public și unui comisar politic.

Consemnarea câștigurilor se va face în trei zile după tragere. Ridicarea lor se va face în decurs de 60 zile de la tragere.

Bilete de loterie se pot procura la Biroul Asociațiunii în Sibiiu (N. Székely, strada merii nr. 8), și se vor vinde la toate birourile de loterie.

Sibiiu, în decem.

COMISIUNEA LOTERIEI.

LITERATURĂ.

Sciri literare. *Di. Iorga* a dat la lumina în București: „Măsurul de...” pentru școalele secundare de... *Petru Vulcan* a publicat la Const... psihologic social, o scriere... *N. Iorga* a dat la lumina... românești din arhivele... pseudonimul unui tiner...

tot acolo un volum intitulat: „Aventuri de dragoste“ care cuprinde câteva nuvele scrise cu haz. — *Dl F. Th. Mițrescu*, profesor în București, a compus și a dat la lumină un „Dicționar Român-Latin“.

Poesii noue de Duiliu Zamfirescu. Dintre poeziile noastre apărute de odată în arena publică literară cu dl Duiliu Zamfirescu, astăzi aproape singur dsa a ramas credincios literaturii. Mai toți ceilalți au fugit pe terenuri mai rentabile, unii s'au svêrlit în valurile politice, iar alții s'au ascuns în niște birouri de unde privesc liniștit cursul vieții. Duiliu Zamfirescu nu ș-a părăsit lira, decât numai pentru a scrie nuvele și romanuri, spre a înavuți și ramul acesta cu produse prețioase, spre a-i fi astăzi cel mai neobosit cultivator. Îndeplinind un post la legațiunea română din Roma, dînsul aproape în fiecare an presintă publicului nostru câte un nou volum de lucrări originale. De curînd a scos la lumină în București un volum intitulat „Poesii Noue“ pline de frumuseți gingașe, adevărate inspirațiuni poetice, presintate în o limbă dulce și mlădi-oasă, precum arată și poesia pe care o reproducem în nrul nostru de acuma.

Familiiile boerești române. Acesta e titlul unui volum de 592 pagini, istorie și genealogie, după izvoare autentice, publicat la București de colaboratorul nostru dl Octav-George Lecca. Titlul acesta arată, că avem de a face cu o lucrare menită să atragă atențiunea cercurilor competente și să răspundă la o necesitate simțită în literatura noastră, căci genealogia familiilor boerești face parte din istoria neamului românesc. Noi Români de dincoace de Carpați am intrat în asta privința pe cer din Români, căci noi avem de mai mulți ani colecțiunea familiilor noastre nobile, publicată de veteranul nostru bărbat de litere dl Ioan cav. de Pușcariu. Dl Octav George Lecca a făcut de dincolo începutul a presintă într'un volum genealogia familiilor fruntașe. Materialul fiind vast și izvoarele nu prea accesibile, se înțelege că lucrarea nu poate fi completă, că s'au străcurat și greșeli; cu toate aceste înse ea are o valoare incontestabilă, căci e prima lucrare în materia aceasta și a scos la lumină multe amănunte încă necunoscute. Autorul susține că este o idee falsă, că la Români n'a fost nici odată o clasă distinctă a boerilor, adica nobilii. Aceasta selecțiune dintre oameni, numită noblețe, o găsim ca clasă distinctă din timpurile cele mai depărtate și la toate popoarele. Și tocmai Români, așa des în contact cu toate popoarele străine, să nu fi avut? Este eronat a susține, că noblețea la Români a fost de funcții și demnități și nu ereditară. Fiul de boer era tot boer. A existat și la Români un titlu moștenit, ereditar, pentru boerii cari nu se amestecau la curte, acela de postelnic și logofet. În privința distincțiunii clasei boerești, citează pe dl Xenopol, care susține cu tărie existența nobleței la Români, dicînd că diferențierea clasei nobiliare la Români a trebuit să înceapă în timpuri anterioare descălecării. Chiar Cantemir în „*Descriptio Moldaviae*“ spune că la anumite demnități nobiliare în stat, nu puteau ajunge decât cei de origine nobilă. Tot el face următoarele categorii de nobili: „... cei dintîi sînt aceia cari au fost puși chiar în funcțiunile mari ale țării sau că erau boeri de neam. În starea a doua sînt curții, care au dobândit un statut de curte, cari au dobândit un statut de curte. În starea a treia sînt călăuzii, care le-a fost dată de domn mergînd în țară lor. Cei de pe urmă sînt

răzeși cari locuiesc mai mulți în sate, lucrînd moșia ce o au, cu slugile lor. Prima categorie e echivalentă cu marii feodatarî din occident sau cu marii seniori; a doua corespunde cu seniorii și nobilii de la curte, gentilomii; a treia cu micii vasali. Cât despre răzeși cari sînt intermediari între nobilii și țeranii, se mai dic și „neamuri“, simpli „hommes d'armes“ în vechime. Nobilii sau boerii erau de doue feluri: cu boerii sau demnități titrate și fără boerii. În categoria celor cu boerii sau titluri, intrau toți aceia cari aveau o sarcină a țării, a cărui titlu îl păstrau pe viață. Unii aveau înse titlu, fără să fi îndeplinit nici odată sarcina cerută de dînsul. Boerii sau nobilii fără boerie, erau aceia cari n'aveau o demnitate publică. Iată ordinea demnităților în evul mediu: marele ban, ban, marele vornic, marele logofet, marele spătar, spătar, marele clucer, marele comis, marele paharnic, marele aga, marele postelnic, postelnic, marele vistier, marele stolnic, părcălabul, marele armaș, serdarul mare, mare slugerul, marele pitar, marele șetar, marele pörtar, căminarul. Genealogia familiilor boerești ofere apoi lecturele cele mai interesante. La sfîrșit un apendice ne dă numele a câteva familii nobile românești din Ungaria și Transilvania, după cunoscuta lucrare a dlui Pușcariu. Cartea dlui Octav-George Lecca, tipărită frumos de „Minerva“ din București, este o lucrare valoroasă, deci merită sprijinul publicului românesc.

Academia Română a ținut la 3.15 decembrie ședință publică. S'au făcut următoarele comunicări: dl V. A. Urechia, Din istoria domniei lui Caragea; dl Gr. Ștefanescu, *Excursiune geologică în Siberia*; dl St. C. Hepites, Regimul pluviometric în România.

Călîndarul cel mai frumos pentru 1900 este, fără îndoială „Calendarul Minervei“, editat de institutul de arte grafice „Minerva“ din București, căci are o sută de ilustrațiuni, portrete și diverse tablouri, și este tipărit foarte elegant. Înse nu numai exteriorul îl recomandă, ci și cuprinsul, care e compus cu multă îngrigire, dorind a răspunde la toate trebuințele cetitorilor. Mai are 6 suplimente artistice și un plan al orașului Iași. În frunte publică o compoziție musicală: „Pe malul lacului“ de O. Pursch. Din ilustrațiile sale remarcăm: familia regală, O casă țărănească, Mater Dolorosa, Biserica Domnița Balașa, Palatul justiției în București, Statua lui Tudor Vladimirescu, Teatrul Național din Iași, Catedrala din Iași; dintre portrete: Mitropolitul Ioan Meșianu, episcopul Nicolae Popea, dr. Babeș, Coriolan Brediceanu, Haralamb Lecca etc. Recomandăm din adins familiilor noastre acest bun și frumos calendar.

Un nou diar politic în București. Săptămîna trecută a apărut la București un nou diar politic național-independent, cu numirea „România Jună“, în format mare, cu 7 coloane pe o pagină, avînd între susținători și colaboratori pe dâii: Nic. Basilescu, George Bogdan, I. L. Caragiale, Ioan Cînciu, George Coșbuc, A. C. Cuza, Ovid Densușianu, Ioan Gorun, S. Halița, N. Iorga, Haralamb G. Lecca, George Moroianu, Ioan Paul, George Păpa, Aurel C. Popovici, Dim. Rosetti (Max), G. Rădulescu-Motru, dr. Tălășescu, dr. Urechia, N. Vaschide, Mihail Vlădescu, A. Vlăduț. Urăm succes întreprinderii.

O piesă nouă. A apărut la București: „Doue cumetre“ comedie originală în 3 acte de colaboratorul nostru dl N. Burlănescu-Alin. Aceasta piesă a fost jucată anii trecuți cu succes pe scena Teatrului Național din București.

TEATRU.

Teatrul Național din București. *Reprezentările cu concursul dsoarei Bârsescu* se vor întrerupe în timpul vacanței Crăciunului, pentru a reîncepe în primele zile din ianuarie, când se va jucă tragedia „Pygmalion” de Bengescu-Dabija. Se vor mai jucă piesele originale: „Măriora” de Carmen Sylva, „Traian și Andrada” de Ventura și „Mort fără luminare” de I. C. Bacalbașa. Săptămâna trecută artista a debutat în „Medea” cu un succes mai mare decât în toate rolurile de pân' acum; se pare că anume e născută pentru tragedia clasică. După actul prim a fost chemată de 7 ori, după al doile de 12 ori. — *Distincțiunea dnei Romanescu și a dlui Nottara.* Cu ocazia angajării dsoarei Bârsescu, direcția generală a Teatrului Național, a acordat dnei Aristița Romanescu și dlui Constantin Nottara, fata scenei române, o bine meritată resplată morală și materială: pe lângă partea lor de societari de cl. I și o sumă lunară de cinci sute de lei de fiecare, în tot timpul anului, cu începere de la 1 aprilie 1900. — *Di Haralamb Lecca,* secretarul literar al Teatrului Național, a fost însărcinat în mod oficial să traducă „Atalia” de Rașine.

MUSICĂ.

Concert românesc în Oradea-mare. Aflăm cu bucurie, că ~~tinerimea română din Oradea-mare~~ va aranjă și în carnavalul viitor un concert și anume la 23 februarie n. Programul va fi foarte interesantă și varietată de cele mai bune puteri muzicale românești. Avisând despre aceasta de cu bun timp publicul, ne place a crede că va sprijini călduros frumoasa întreprindere a tinerimei noastre.

O nouă operă românească. Am anunțat și noi, că la Opera Română din București are să se reprezinte în stagiunea aceasta o nouă operă românească. Adică românească, încât libretul e scris de regina Carmen Sylva și subiectul e scos din viața poporului român; dar muzica e compoziția lui Hallström. Subiectul e compus din novela „Neaga” a reginei poete Carmen Sylva, pe care o publicarăm și noi. Neaga este numele unei fete din popor, de a cărei istorie de amor atât de simplă, se leagă o mulțime de scene caracteristice din viața poporului român.

Un mare concert la București. Societatea de binefacere din București „Elisabeta Regina” a dat acolo la 5/17 decembrie un mare concert, cu concursul principesei Elena A. Bibescu și al tinerului dar celebrului Enescu, care de asta-dată numai cu ocaziunea aceasta a debutat în publicitate la București, de oară-ce genialul artist pleacă din noă în străinătate. S'a executat și un trio compus de dl Enescu. A mai participat dl Dinicu.

BISERICĂ ȘI ȘCOALĂ.

O fundațiune nouă. Cetim în „Tribuna” că factorul postal din Sibiiu Vasilie Cora Solimar de Vist încă în 22 iulie n. a predat consistorului arhidieceșan din Sibiiu un libel din 1875 despre un deposit de 4000 coroane, care sumă să se administreze ca „fundațiunea Vasilie și Tarazia Cora” până când capitalul

se va urcă la 3000 coroane. Din interesele acestui capital consistorul va avé apoi „să dea ajutor la câte un tiner student din școalele medii ori și de la școale de specialitate ori mai înalte, care va fi român și de religie ortodoxă și se va află vrednic de ajutorare pentru purtarea sa morală corespunzătoare și pentru sporul dovedit în studii” — dice fondatorul în actul de donațiune. La conferirea ajutorului, ceteris paribus vor avé preferință tinerii născuți în Viștea-superioară. Fondatorul dă consistorului autorizație să întrebuițeze venitele fundațiunei „și pentru alte trebuințe ale arhidieceșei noastre, de sine înțelegându-se caracterul românesc și ortodox al acelora”. Fapta generosului fondator e cu atât mai laudabilă, că bănișorii și i-a câștigat cu muncă asiduă și cumpăt și cruțare.

Dar pentru biserică. Dl Simeon Chirea și soția dna Sofia și mama acestora dna Ana Danciu n. Popovici din Hunedoara au dăruit bisericeii noue din Petroșeni un policandru de bronz aurit, pentru 24 lumini, în preț de peste 100 fl., plus luminile trebuincioase, cum și doue făclii mari pentru sfeșnicile dinaintea altarului, în preț de 10 fl.

Internat pentru clerici în Caransebeș. La 10 decembrie st. n. s'a sfințit și deschis la Caransebeș un internat teologic, a cărui înființare s'a început de mult. La solenitatea aceasta au luat parte Pr. Ssa episcopul Nicolae Popea, Esc. Sa lt. mareșal campestru Teodor cav. de Seracin, archim. Filaret Musta și public mare. Dl dr. Iuliu Olariu, director al institutului, a rostit o cuvântare.

De la gimnasiul din Năsăud. Ministrul de culte ~~Wlassic a arătat atenția profesorului Virgil Sotropa~~ ca director al gimnasiului din Năsăud, precum și votarea stipendiilor noue și vechi.

C E E N O U.

Hymen. Dl Ioan Iepure, profesor la gimnasiul din Beiuș și dsoara Marta Fabian, profesoară la școala civilă gr. cat. de fete de acolo, la 18/30 decembrie își vor serbă cununia în Beiuș. — *Dsoara Aurora Ardelean,* fiica adoptivă a dlui George Ardelean, avocat în Timișoara, s'a logodit cu dl dr. Desideriu Kaldy, medic secundar în spitalul din Timișoara.

Asociațiunea națională din Arad, precum aflăm din „Tribuna Poporului”, se va întruni în adunare generală la 25 decembrie st. n. Este de dorit, ca Asociațiunea aceasta să poată relua avântul de odinioară. Aradul este un puternic centru cultural românesc și în armonie poate să facă mult.

Rescumpărarea felicitărilor de anul nou. Comitetul Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român, face, prin președintele dr. Ilarion Pușcariu și secretarul II dr. Ilie Beu, un apel lung la publicul românesc spre a-și rescumpără felicitările de anul nou prin sume trimise Asociațiunii pentru alimentarea fondului „Casei Naționale”.

Cărți postale ilustrate românești. În editura „Tipografierei” din Sibiiu au apărut doue cărți postale ilustrate noue. Una reprezintă pe dl V. A. Urechia rostind discursul seú la Columna lui Traian: „Sântem aici, Escelență și domnule primar, ca să venerăm Columna marelui nostru împărat. Sântem aici, ca să spunem tuturor că Roma este mama noastră”. A doua reprezintă momentul când primarul Romei, dr. Gallupi, rostește discursul seú: „Conservând amintirea

originei sale, jalus de tradițiunile sale și mândru de cultura sa română, poporul român este așî sentinela espusă a latinității în Orient“.

Femele — medic. Domnișoara Maria Anastasescu, a fost numită medic secundar la divisia II-a a spitalului „Elisabeta Doamna, Caritatea Gălățeană“.

Colonia română din Viena, la inițiativa dlui colonel Lupu, ține în iarna aceasta în fiecare lună câte o convenire socială, spre a creă un contact mai viu între Români de acolo. Prima s'a ținut în 6 decembrie, cu care ocaziune dl colonel Lupu a rostit un discurs de deschidere; apoi dl profesor Filimon a cetit o lucrare a sa despre Basarabia. Celelalte puncte ale searați reușite au fost declamațiunii, cântări la piano și coruri predate de tinerime.

O nouă invențiune românească. Dl inginer G. Pușcariu, sub-șef al serviciului de întreținere din direcția generală a căilor ferate române a adresat ministrului de domenii un memoriu precum și planurile relative la un sistem nou de telegrafie perfecționată, inventată de dsa.

Au murit: *Cornelia Gheaja*, la 23 novembre, în etate de 19 ani, resturnându-se trăsura lângă Hălmeag în drumul către Făgăraș, unde voiă să călătorească cu mamă-sa Elisabeta Gheaja n. Vătășan; — *Teodor Haliu*, avocat în Sân-Miclăușul-mare, la 4/16 decembrie, în etate de 62 ani; — *Aurelia Dobrescu*, fiica protopopului Alexandru Dobrescu din Sebeș, la 15 decembrie, în etate de 21 ani.

Decorative separator
 Numerul viitor al „Familiei“ va apare în ajunul Crăciunului.

Abonament la „Familia“

În anul viitor, intrând în al 36-lea an al existenței sale, „Familia“, pe temeiul acestui trecut îndelung în serviciul culturii naționale, face apel la sprijinul publicului cult românesc.

Redacțiunea își va da toată silința să ridice cât mai mult nivelul literar, intrunind un numer tot mai mare de colaboratori; iar editura va căută să dea foi o înfătoșare cât mai plăcută, ca hârtie, tipar și ilustrațiuni.

Drept premiu, abonații noștri vor primi și în anul viitor un tablou istoric național colorat, intitulat: „Stefan cel Mare pe patul de moarte“, de pictorul Sava Henția. Tabloul acesta, lat de 98 cm. și nalt de 75, executat în 16 colorii, într'un mare institut de arte grafice din București, imosant și frumos, încât poate să decoreze ori ce casă românească, se va trimite **gratuit** tuturor abonaților noștri, cari pentru anul viitor vor raspunde abonamentul pe un an sau cel puțin pe jumătate de an, — dacă pentru transportul de la București, pentru spese de impachetare și pentru francare, vor mai adaugă **30 cr.**

Abonații noștri noi, precum și aceia, cari anul trecut nu s-au comandat tabloul „Stefan cel Mare și aprodul Purice“, tot atât de mare ca și tabloul „Stefan cel Mare pe patul de moarte“, dacă raspund înainte costul de abonament pe un an sau cel puțin pe jumătate de an, îl pot avé trimițând separat pentru acela **50 cr.**

Prețul acestor tablouri pentru alții este 4 fl.

Observăm, că abonații noștri, cari trimit abonamentul numai pe trei luni, chiar și dacă îl raspund regulat pe anul întreg, nu au drept la tablourile acestea.

Toți aceia cari, îndeplinind condițiunile indicate, își vor comandă ambele tablouri, vor primi ca premii extraordinar, fără d'a mai plăti nimic, portretul regiunei Elisabeta a României în costum național.

Expedierea se va face în luna lui februarie.

În anul viitor, abonații noștri vor primi și în anul viitor un tablou istoric național colorat, intitulat: „Stefan cel Mare pe patul de moarte“, de pictorul Sava Henția. Tabloul acesta, lat de 98 cm. și nalt de 75, executat în 16 colorii, într'un mare institut de arte grafice din București, imosant și frumos, încât poate să decoreze ori ce casă românească, se va trimite gratuit tuturor abonaților noștri, cari pentru anul viitor vor raspunde abonamentul pe un an sau cel puțin pe jumătate de an, — dacă pentru transportul de la București, pentru spese de impachetare și pentru francare, vor mai adaugă 30 cr.

Abonații noștri noi, precum și aceia, cari anul trecut nu s-au comandat tabloul „Stefan cel Mare și aprodul Purice“, tot atât de mare ca și tabloul „Stefan cel Mare pe patul de moarte“, dacă raspund înainte costul de abonament pe un an sau cel puțin pe jumătate de an, îl pot avé trimițând separat pentru acela 50 cr.

Prețul acestor tablouri pentru alții este 4 fl. Observăm, că abonații noștri, cari trimit abonamentul numai pe trei luni, chiar și dacă îl raspund regulat pe anul întreg, nu au drept la tablourile acestea. Toți aceia cari, îndeplinind condițiunile indicate, își vor comandă ambele tablouri, vor primi ca premii extraordinar, fără d'a mai plăti nimic, portretul regiunei Elisabeta a României în costum național. Expedierea se va face în luna lui februarie. În anul viitor, abonații noștri vor primi și în anul viitor un tablou istoric național colorat, intitulat: „Stefan cel Mare pe patul de moarte“, de pictorul Sava Henția. Tabloul acesta, lat de 98 cm. și nalt de 75, executat în 16 colorii, într'un mare institut de arte grafice din București, imosant și frumos, încât poate să decoreze ori ce casă românească, se va trimite gratuit tuturor abonaților noștri, cari pentru anul viitor vor raspunde abonamentul pe un an sau cel puțin pe jumătate de an, — dacă pentru transportul de la București, pentru spese de impachetare și pentru francare, vor mai adaugă 30 cr.

Oradea-Mare 4/16 decembrie 1899.

REDACȚIA ȘI EDITURA „FAMILIEI“

Proprietar, redactor răspundător și editor: **IOSIF VULCAN.** (STRADA ALDÁS NR. 296 b.)

A n u n ț.

Un proprietar român singuratic cu locuința la oraș în provincie, caută

o economă română

săracă și de familie bună, de etate 26—36 de ani, care are praxă aleasă în cele de bucătăria modernă și economia casnică. Să știe scrie și ceti.

Condiții favorabile.

Adresa la administrația foii noastre. (1—B)

Pentru toate cele

6

trageri ale loteriei de binefacere în folosul spitalului Societății clinice din Budapesta costă un los numai

o coroană

100 000 coroane,

5 a

cumpără detragerea

Prima tragere nesmintit în 4 ianuarie

Comande efectuează prompt: biroul

loteriei de binefacere Budapesta IV K. utca 1.

În Oradea-mare: Kiss Dávid, trafică de și Cassa de păstrare „N.-Varadi takarékpénztá.

Apare dumineca. Abonament pe an 8 fl., pe 1/2 de an 4 fl., pe 3 luni 2 fl. Pentru România pe an .